

آفتاب ولایت



۱۳۸۲ ■
موسسه امام خمینی

این کتاب، نتیجه کاوش در سخنرانی‌های آیت‌الله مصباح یزدی در طول ۱۰ سال گذشته است که در موضوع مهدویت و دوران غیبت و امام زمان به صورت پراکنده در طول سال‌ها ایراد شده و توسط حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر حیدری در چهارده فصل تنظیم و نگارش شده و به کوشش انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) منتشر شده است. این کتاب به زبان‌های عربی و اردو نیز ترجمه شده است.

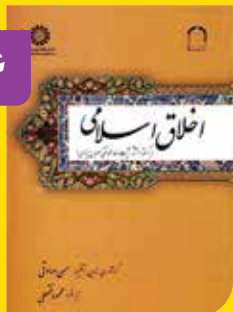
آموزش عقاید



۱۳۷۷ ■
سازمان تبلیغات اسلامی

این کتاب شامل مجموعه‌ای از درس‌های کلامی آیت‌الله مصباح یزدی است که در تابستان ۱۳۶۵ به قلم ایشان نگاشته شده و مرکز چاپ و نشر بین الملل سازمان تبلیغات اسلامی آن را در تابستان ۱۳۷۷ با شمارگان ۶۵۰۰ نسخه به چاپ رسانده است. بخش‌های مختلف کتاب حاضر با ترتیبی منطقی تنظیم شده و علاوه بر این هر بحث تقریباً به طور مستقل و بی‌نیاز از ارجاع به مباحث بعدی مطرح شده است.

اخلاق اسلامی



۱۳۹۲ ■
انتشارات سمت

«اخلاق اسلامی» عنوان کتابی برگرفته از آثار اخلاقی آیت‌الله مصباح است که با همکاری سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم اسلامی دانشگاه‌ها و مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی تهیه شده است. این اثر که در قالب دوازده درس برای دانشجویان دوره کارشناسی و طلاب حوزه‌های علمیه آماده شده، به همت حسن صادقی و زیر نظر محمود فتحعلی گردآوری، تدوین و تنظیم شده است.

و شبهاتی که پیرامون آنها مطرح می‌شود رفع شده است. قبل از ذکر مسائل هستی‌شناسی، مبحث شناخت‌شناسی آورده شده که منطقاً مقدم است و امروزه هم در جهان، مورد گفت‌وگوهای فراوانی قرار دارد. سعی شده که مسائل به گونه‌ای بیان شود که انگیزه طرح آنها و نیز موارد کاربرد آنها برای دانشجو روشن شده و نیز به‌صورتی تنظیم شود که علاوه بر رعایت رابطه منطقی بین آنها، شوق دانشجو را در آموختن مباحث بعدی برانگیزاند. همچنین کوشیده شده که مطالب طوری بیان شود که دانشجو را به‌سوی تحجر فکری سوق ندهد، بلکه روح نقادی را در وی زنده بسازد. مطالب به‌صورت درس‌های جداگانه بیان شده، و به‌طور متوسط خوراکی یک جلسه، در یک درس گنجانده شده است. سعی شده نکته مهم هر درسی، در درس‌های بعدی مورد تأکید و احیاناً مورد تکرار قرار گیرد تا بهتر در ذهن دانشجو جای‌گزین شود. در پایان هر درسی خلاصه مطالب و نیز پرسش‌هایی درباره آنها ذکر شده که نقش مهمی را در بهتر آموختن، بازی می‌کند.

آیت‌الله مصباح در یکی از نوشته‌های خود درباره کتاب دروس فلسفه این چنین می‌نویسد: سالیان درازی بود که از وضع برنامه‌های درسی در حوزه‌های علمیه و کمیود مواد و کتب درسی و نارسایی کیفیت تدریس به‌ویژه در زمینه فلسفه، رنج می‌بردم و آرزو می‌کردم که شرایطی فراهم شود که بتوان طرحی نو در انداخت و به این اوضاع، سروسامانی بخشید. ولی در شرایط خفقان‌بار رژیم طاغوتی و فشارهایی که مخصوصاً بر روحانیت وارد می‌کرد، و محدودیت‌ها و تنگناهایی که برای حوزه‌های علمیه به وجود می‌آورد، امکان تحقق این آرزو دشوار می‌نمود و کاری که موفق شدیم در آن دوران انجام دهیم، این بود که در موسسه در راه حق، بخش آموزش را تأسیس کردیم و با امکانات بسیار محدود، برنامه میان‌مدتی برای تکمیل دروس گروهی از فضایی جوان حوزه به اجرا گذاشتیم که شامل مواردی مانند تفسیر موضوعی قرآن کریم، فلسفه تطبیقی، اقتصاد اسلامی، زبان خارجه و... بود؛ تا اینکه خدای متعال بر ملت مسلمان ایران منت نهاد و مبارزات و فداکاری‌های چندساله ایشان را تحت رهبری امام خمینی به پیروزی رساند و رژیم ضداسلامی پهلوی را سرنگون ساخت و شرایط مناسبی برای فعالیت‌های سازنده و رشدیابنده، فراهم آمد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، نیروهای رهایی‌یافته از بندهای استعمار و استبداد، به تکاپو افتادند و به بازشناسی کمبودها و نارسایی‌ها و رفع و جبران آنها پرداختند؛ از جمله، جامعه روحانیت، که بزرگ‌ترین سهم را در این انقلاب فرهنگی و سیاسی داشت، پس از ده‌ها سال ممنوعیت از ایفای نقش اساسی خود در بهتر شناختن و بهتر شناساندن حقایق اسلام، و دفاع از مواضع نظری و عملی آن، زمینه مساعدی برای افزودن تلاش‌ها و کوشش‌ها یافت. ضرورت اجرای برنامه‌های کوتاه‌مدت برای تربیت جوانان و آماده کردن ایشان برای به عهده گرفتن مسئولیت‌های ارشادی و تبلیغی و فرهنگی در سطح‌های متوسط، آشکار شد، به این منظور در برنامه آموزش موسسه، تجدیدنظری به عمل آمد و کلاس‌های دیگری با برنامه‌های فشرده تأسیس شد؛ از جمله‌گزیده‌ای از مسائل فلسفه اسلامی با شیوه‌ای نوین تدریس شد و به‌وسیله بعضی از دانشجویان از نوار، پیاده و تکثیر شد. سپس به پیشنهاد سازمان تبلیغات اسلامی و به‌وسیله گروهی از دانشجویان موسسه (گروه پژوهش و نگارش) تکمیل شد و تنظیم جدیدی یافت و مورد بازنگری قرار گرفت و به‌صورت کتاب دروس فلسفه درآمد.



مصباح یزدی در حوزه فلسفه‌های مضاف و مباحث جدید در حوزه علوم انسانی و اجتماعی شان یک بنیان‌گذار را داشت و پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در قم رشته‌های علوم انسانی، اجتماعی و فلسفه‌های مضاف را مطرح و مبتنی بر آنها شاگردان زیادی تربیت کرد. ایشان در نظامات آموزشی، طراحی‌های درسی و متون چه برای حوزه، چه برای دانشگاه یک مبنکر و خلاق بود. یکی از نشانه‌های خلاقیت ایشان کتاب دروس فلسفه است

کامل از مسائل بنیادین فلسفی است که شالوده برهان‌های عقلی برای اثبات مسائل عقیدتی را تشکیل می‌دهند. در این اثر پس از تعریف فلسفه، ابتدا بحث شناخت و معرفت‌شناسی، و بعد مباحث وجودشناسی (هستی‌شناسی) مطرح می‌شود و این روند تا پایان بحث حرکت جوهری ادامه می‌یابد.

شایان ذکر است که پیش از انتشار کتاب آیت‌الله مصباح یزدی، در میان دروس حوزه‌ها، فلسفه وضعی خاص و استثنایی داشت و کاستی‌های بیشتری در آن به چشم می‌خورد. به عنوان مثال در اثر برداشت‌های غلطی که از فلسفه شده بود، اساساً این درس در بعضی از حوزه‌ها زیر سؤال بود و نه تنها ضرورتش روشن نبود که رجحانش نیز برای بعضی از افراد، مورد تردید بود. البته در حوزه علمیه قم، به برکت کوشش‌های بزرگانی مانند امام خمینی و علامه طباطبایی، این وضع تغییر یافته بود و دیگر کمتر کسی بود که دست‌خوش چنین وسواسی قرار گیرد، ولی هنوز هم به‌صورت احتیاط‌آمیزی با فلسفه برخورد می‌شد. از سوی دیگر، بعضی از علاقه‌مندان به فلسفه که در موضع دفاع در برابر مخالفین قرار گرفته بودند، به یک حالت جزم‌گرایی تعصب‌آمیزی نسبت به محتویات کتب فلسفی مبتلا شده بودند و گویی وظیفه خودشان را توجیه همه سخنان فلاسفه می‌دانستند و این حالت، نسبت به سخنان صدرالمتألهین که ناخ هم سخنان فلاسفه به‌شمار می‌رفت، شدت و حدت بیشتری داشت و می‌رفت که فلسفه به‌صورت یک علم نیمه‌تقلیدی درآید و روح نقادی که عامل مهمی برای پیشرفت و شکوفایی علوم است، از بین برود. ضعف دیگر فلسفه در حوزه این بود که هدف از آموزش فلسفه نه در کتاب‌های درسی کاملاً ذکر شده بود، نه در جلسات درس درست بیان می‌شد، و دانشجویانی یافت می‌شدند که پس از صرف سال‌ها عمر خود در خواندن این کتاب‌ها، به‌درستی در نمی‌یافتند که آموختن فلسفه چه لزومی دارد و کدام خلاء را پرمی‌کند و در رفع چه نیازی به کار می‌آید. بسیاری از ایشان تنها بر اساس تقلید از بعضی از بزرگان به آموختن فلسفه می‌پرداختند و چون صرفیین چنین کرده بودند، ایشان هم چنین می‌کردند. ناگفته پیداست که این چنین درس خواندن تا چه اندازه می‌توانست پیشرفت داشته باشد. طرح مسائل و تنظیم آنها هم به گونه‌ای نبود که دانشجو به‌آسانی دریابد که انگیزه طرح آنها چیست و چه ارتباطی بین آنها وجود دارد، یا با خواندن بخشی از کتاب، شوق خواندن بخش‌های دیگر در او پدید آید، و نکته پایانی اینکه در این کتاب‌ها توجهی به مسائل مورد بحث در محافل غربی نشده، چه رسد به اینکه پاسخ‌گویی شبهات جدیدی باشد که در عصر حاضر از طرف مکتب‌های الحادی مطرح شده و می‌شود.

اما ویژگی‌های کتاب دروس فلسفه آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی در زمانی که منتشر شد، به گونه‌ای بود که به راحتی می‌توانست کاستی‌های کتاب‌های مشابه‌اش را در حوزه علمیه برطرف کند. نخست، اشاره‌ای گذرا به سیر تفکر فلسفی و مکتب‌های مختلف آن شده تا اینکه دانشجو تا حدودی به وضع فلسفه در جهان، از آغاز پیدایش آن تاکنون، آگاه شود و ضمناً علاقه او به مطالعه تاریخ فلسفه، جلب شود. موقعیت کاذبی که در مغرب‌زمین برای علوم تجربی پیش آمده و کمابیش روشنفکران شرقی را هم تحت تأثیر قرار داده، مورد ارزیابی قرار گرفته و موقعیت واقعی فلسفه در برابر آنها تثبیت شده است. همچنین رابطه فلسفه با دیگر علوم و معارف، مورد بررسی واقع شده و نیاز آنها به فلسفه، اثبات شده است. ضرورت آموختن فلسفه تبیین،